ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШКАДАИ ОМӮЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ

ПАЁМИ ДОНИШКДА
ТАФАККУРИ ТАЪРИХ
АНВОРИ ИЛМ

***

ВЕСТНИК ИНСТИТУТА
ПОЗНАНИЕ ИСТОРИИ
СВЕТОЧ НАУКИ

BULLETIN OF THE INSTITUTE
KNOWLEDGE OF HISTORY
LIGHT OF SCIENCE

Нашри махсус/Специальное издание/Special edition

Панҷакент-2023

Https// Dotpanj.tj

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДОНИШКАДАИ ОМӮЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ

МАВОДИ

Анҷумани илмӣ-амалии байналмиллалии “Хонишҳои V – уми Артуч” бахшида ба “Масоили мубрами илмҳои педагогӣ, иҷтимоӣ-гуманитарӣ ва фанҳои дақиқ дар замони муосир”, 4-6 июли соли 2023 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент

МАТЕРИАЛЫ

Научно-практической международной конференции “V – е Артучевские чтения”, посвященной «Актуальным вопросам филологических, социально-гуманитарных и естественных наук в современное время», 4-6 июля 2023 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент

MATERIALS

Scientific and practical international conference “IV - s Artuchs Readings”, dedicated to “Actual Issues of Philological, Social, Humanitarian and Natural Sciences in modern times”, July 4-6, 2023 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent

Панҷакент - 2023

МУАССИС:
Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар ш.Панҷакент

МАВОДИ Анҷумани илмӣ-амалии байналмиллалии “Хонишҳои V – уми Артуч” бахшида ба “Масоили мубрами илмхои педагогӣ, иҷтимоӣ-гуманитарӣ ва фанҳои дақиқ дар замони муосир”, 4-6 июли соли 2023 дар Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент. Ҷилди II. – 844 с.

МАТЕРИАЛЫ Научно-практической международной конференции “V – е Артучевские чтения”, посвященной «Актуальным вопросам филологических, социально-гуманитарных и естественных наук в современное время», 4-6 июля 2023 года в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент. Том II. – 844 с.

MATERIALS Scientific and practical international conference “IV - s Artuchs Readings”, dedicated to “Actual Issues of Philological, Social, Humanitarian and Natural Sciences in modern times”, July 4-6, 2023 at the Tajik Pedagogical Institute in the city of Penjikent. Vol. II. – 844 s.

Баъзе фикр ва хулосаҳои дар маҷалла омада бо нуқтаи назари таҳририят созгор наомаданаш мумкин аст. Барои дурустии иқтибос, ҳавола, пайнавиштҳою дараҷаи илмӣ, услуб ва баёни мақолаҳо муаллифҳо масъуланд.

Мнение редколлегии не всегда совпадает с мнением авторов. За достоверность цитат и ссылок, научный уровень, стилистику статей ответственны авторы.

The opinion of the editorial board does not always coincide with the opinion of the authors.
The authors are responsible for the reliability of citations and references, the scientific level, and the style of the articles.

Дар вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10.04.2023 ба қайд гирифта шудааст (№1283/МҶ-97, №284/МҶ-97, №285/МҶ-97)

Сармуҳаррир:
Ансорӣ Муаззамхон, профессор

Муҳаррири масъул:
Воҳидов Шодмон, д.и.т., профессор

Котиби масъул:
Шарифова Гулпарӣ, н.и.ф, дотсент

Манзил:
735500, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш.Панҷакент, хиёбони Рӯдакӣ – 106. t-mail: pamir555@inbox.ru

Ҳайати таҳририӣ/Редакционная коллегия:

Азизов А.А. д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)
Аминов Б. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Аханов Б.Ф. к.п.н. дотсент (Қазоқистон),
Ғаффоров Ш.С. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Ғойибов Б.С. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Джумаев М.И.н.ф.пед., профессор (Ӯзбекистон)
Исакова М.С. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Киямов Н.С. д.п.н., профессор (Ӯзбекистон)
Қобулов Э.О., д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Қурбонов Ш. Ф. н.и.бостон. (Тоҷикистон)
Лурье П.Б. н.ф.ф. (Россия)
Мирзаев Н. М. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Мирзоюнус М.М.д.ф.ф., профессор (Тоҷикистон)
Муминов А.Қ. т.ф.д.профессор (Туркия)
Мухамедова Д.Ғ. д.ф.равон.профессор (Ӯзбекистон)
Набиев В. д.ф.т., профессор (Тоҷикистон)
Наҷмиддинов Ф.Н. д.ф.и. дотсент (Тоҷикистон)
Нормуродова Г.Б. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Петрусевич А.А., д.ф.п., профессор (Россия)
Расулов А.И. д.ф.равон.профессор (Ӯзбекистон)
Раҳимов Н. д.ф.т., профессор (Тоҷикистон)
Резван Е. д.ф.т.профессор. (Россия)
Сабурӣ Х. М. д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)
Саидов И.М. д.ф.т.профессор (Ӯзбекистон)
Сафаев Н.С. д.ф.равон.профессор (Ӯзбекистон)
Сафаров Т. Т.ф.н.дотсент (Ӯзбекистон)
Турсунов С.Н. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Холиқова Р.Э. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Ҳайитов Ш.А. д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Шамсиев Ӯ.Б. д.ф.равон.профессор (Ӯзбекистон)
Шанкар М. (Исроил)
Шарапов Ш.Ҳ.д.ф.п.профессор (Тоҷикистон)
Шодиева Ш. PhD аз фанни таърих. (Ӯзбекистон)
Эргашев Ж.Ю.PhD аз фанни таърих. (Ӯзбекистон)
Эркинов А. С. д.ф.ф., профессор (Ӯзбекистон)
Эрназаров Ф.Н.д.ф.т. профессор (Ӯзбекистон)
Эшов Б.Дж, д.ф.т., профессор (Ӯзбекистон)
Эшонқулов И. н.ф.ф., дотсент (Ӯзбекистон)

Нашри махсус
Специальный выпуск
Special edition

© ДОТП, “Анвори илм”, соли 2023.

Governor-General of Turkistan, he had special respect due to his world knowledges, kindness and high human qualities.

Keywords Abdurahmoni Mustajir, Country, historian, expedition, archaeologist, museum, colection, diary, orientalist, manuscript, copy, historical artifacts, coinage, Samarqand, Bukhara, Sankt-Peterburg, Tsarist Rusia, Turkestan.

Information about the author Temirzoda Bakhtovar-teacher of the history and archeology department of the Little Academy of Tajikistan, addres. Sity of Dushanbe, Rudaki 11

***

Зилола Тўқсанова,
Бухоро давлат университети
Физика кафедраси ўқитувчиси

АҲМАД ДОНИШ МЕРОСИДА ФАЛАКИЁТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАР (“МАНҒИТЛАР ХОНАДОНИ САЛТАНАТИНИНГ ҚИСҚАЧА ТАРИХИ” АСАРИ МИСОЛИДА)

Аннотация: Мақолада Бухоро амирлигининг юқори лавозимларида фаолият кўрсатган, сарой маслаҳатчиси ва билимдони бўлган Аҳмад Донишнинг манғит амирлари тарихи асарида баён этилган воқеалар баёнининг фалакиёт ҳодисалари билан боғланиши, унинг башоратлари, келажак фаразлари таҳлил қилинган. Шунингдек, маърифатпарвар аждодимизнинг етук мунажжимлик фаолиятига эътибор қаратилган.

Калит сўзлар: илму нужум (мунажжимлик), илми ҳайъат (фалакиётшунослик), ситорашунос, вужудиёт (борлиқ), адамиёт (йўқлик), астрология, Шуҳадои ислом қабристони

Ўрта Осиё хонликларида турли дунёвий фанлар, ҳандаса (геометрия), арифметика (ҳисоб илми), жуғрофия (табиатшунослик), мушкулот (мантиқ) , фалакиёт (астрономия) каби илмлари яхши ривожланган. Биз буни фақат моддий маданият, меъморчилик, ҳарбий соҳалargина эмас, балки маънавий ҳаётда, хусусан, тарихнавислик соҳасида кўришимиз мумкин.

Бухоро амирлигида юқори лавозимларида ишлаган ва турли фанлар билимдони ҳисобланган маърифатпарвар Аҳмад Дониш тарихий асарларида кўплаб астрономик маълумотлар учрайди. Бу унинг етук мунажжимлардан бири бўлганлигини кўрсатади. Аҳмад Дониш илму нужум (юлдузшунослик), геометрия, меъморлик, рассомлик, табобат, шеърият ва мусиқа соҳалари билан шуғулланган. Моҳир “илми ҳайъат” (фалакиётшунослик) ва “илми нужум” (мунажжимлик) соҳиби бўлган. Табиий фанлар йўналишида ўз тадқиқотлари билан замона зиёлиларини ҳайратда қолдиргани учун илмий тахаллуси Ҳандасадон (Муҳандис) ва Ситорашунос (Мунажжим) ҳам бўлган[1, 20]. Бухорода донишмадлиги сабаб Аҳмад Калла, Каллалик Аҳмад номлари билан танилган. Мунажжимликдан пухта билимга эгалиги туфайли амир Насрулло назарига тушган.

Аҳмад Донишнинг “Рисола ёхуд Манғитлар хонадони салтанатининг қисқача тарихи” асарида Бухоро тарихи билан боғлиқ воқеалар астерономик ҳодисалар билан боғланиб баён этилгани эътиборга молик. Ушбу асар “Кичик тарих”, “Сафарнома”, “Бухорои шариф амирларининг таржимаи ҳоли” каби номлар билан машҳур бўлган. Асарнинг муқаддимасида қуйидагилар баён этилган: Аллоҳ бу тупроқли замин ҳимояси учун унинг устини кўк чодир (осмон) билан қоплади. Ернинг барқарорлиги ва давомийлигини таъминлаш учун, зарур озуқани ташқаридан етказишлари учун юлдузлар ҳаракатини тартибга солиб, уларни идора қилувчи

масъулларни белгилади. Шунингдек, муаррих давом этиб, бу дунё ҳаёт, сув ва адолат билан обод бўлиб, ўлим, сувсизлик ва зулм билан вайрон бўлади. Уларнинг бари олти юлдузнинг улвий (олий, юқори) олами орқали вужудга келади, дейди.

Осмон жисмларини тасвирлар экан, улар қандай ҳолат келса фойдалию, аксинча зарари эканини кўрсатиб ўтган. Вужудиёт (борлиқ) Қуёш, Зуҳра ва Муштарий таъсири натижасида бўлса, адамиёт (йўқлик) Миррих, Зуҳал ва Ой таъсири натижасидир. Аторуд уларнинг барчасига тааллуқли бўлган ҳолатда, ўша таъсир қайси юлдузнинг хосияти бўлганда, унинг маъдани ҳисобланади. Аторуд тик келганда (Ерга) зиён ва нуқсон етади. Бу юлдузлар осмон буржлари даражаларида ноқислик ва баракат келтирувчи ҳолатда турса, шунга кўра уларнинг таъсири камаяди ёки кўпаяди[2, 10].

Аллоҳ, таоло яна бу муддатларда юкорида зикр этилган юлдузларнинг Ер сайёрасига яқинлашиши, буржлари ва даражаларида айланиши Ер юзидаги тараққиёт ва вайронагарчиликларни кўпайтириши ёки камайтиришини ҳам такдир этди. Бундан кўзланган асосий максад эса дунёда бир маромдаги бардавом ривожланишнинг олдини олиш билан бирга унинг батамом йўк, бўлиб кетишига сабаб бўлувчи давомий вайронкорликка хам йўл кўймасликдир[2, 11].

Тарихдан маълумки, нужум илми* халқ орасида узоқ йиллар давомида шуҳрат топиб, инсонларнинг кўпчилиги у билан машғул бўлган. Шу сабаб тақвимларни яхши билишган. “Йигирма-йигирма”, “қирқ-қирқ”, “юз-юз” ва “икки юз икки юз” – мунажжимлар атамаси маъносида юлдузларнинг “Зуҳал” даври, “Муштарий даври” каби айланиш даври ҳисобланади. Ушбу айланишлар узоқлашиш (қочиш-фиророт) ва яқинлашиш (боғланиш-каронот)лар таъсири натижасидир[2, 12].

Муаррих ҳукмдорларнинг тахтга келиш санасида фалакдаги содир бўлган ҳодисаларни баён этади. Мазкур ҳодисанинг хосиятини ҳам шарҳлаб беради. Амирларнинг ҳокимиятга келиш вақти нафақат ҳижрий тақвим, балки имли нужум тақвими билан ҳам келтирилиши диққатга сазовордир. Амир Ҳайдар (1800-1825)нинг тахтга ўтириш воқеаси қуйидагича баён этилади. “Унинг подшолик тахтига ўтириши 1215/1800 йил якшанба, ражаб ойининг 14 да, қуёш чиққандан уч соат кейин бўлиб, юлдуз ва сайёраларнинг жойлашиши шундай эдики, мунажжимлар башоратига кўра унинг даврида кўшин орасида нотинчлик ва амирлар билан подшонинг ўртасида эса келишмовчилик содир бўлади”.

Дониш осмон жисмлари ҳаракати, сайёраларнинг жойлашуви кўра олдинни башорат қила оладиган мунажжим сифатида танилган. У айтган башоратлар ўз исботини топган. Қуйидаги башоратни шундай таъкидланади: “Мен уч марта астрология қоидаларига мувофиқ бу вилоятлар (Бухорода -З.Т.)да нималар содир бўлишини имтиҳон қилдим. Уч марта ҳам Меркурий таъсирида Марс Сатурнга қарама-қарши жойлашган эди. Астрология қоидаларига мувофиқ бундай жойлашув айниқса, амирлар ва мулкдорлар ҳукмронлиги учун буюк мусибат аломатидир. Келажакда тирик қолганлар, хусусан, амирлар, мулкдорлар томонидан зўрлик билан хазинага йиғилган бойлик кофирлар ва гуноҳкорлар мулкига айланишига шоҳид бўладилар. Ҳукмдорлар, охир-оқибат, ўз бошларини дорда қолдирадилар, амирлар ва юқори мансабдорлар эса хор-зор бўладилар[2, 139]. Ҳақиқатан ҳам 1920 йил сентябр ойида Бухоро амирлиги қизил армия томонидан тугатилади. Асрлар давомида амирлар томонидан йиғилган давлат хазинаси Бухоро халқига хизмат қилиш ўрнига мустамлакачилар томонидан ташиб кетилади. Бухоронинг сўнгги амири Саййид Олимхон (1910-1920) пойтахтдан чиқиб кетишга мажбур бўлади. Ўз давлати чегарасидан чиқиб Афғонистонда паноҳ топади ва у ерда 20 йилдан ортиқ вақт давомида истиқомат қилади[1, 29]. 63 ёшида ватани Бухорои

* Осмон жисмлари ва уларнинг ҳаракатини ўранувчи фан.

шарифни қумсаб, кўзи ожиз бўлиб, фақирликда вафот этади. Сўнгги манғит амири Олимхон Кобулдаги Шаҳидони ислом (Шуҳадои ислом) – Ислом шаҳидлари қабристонида дафн этилади.

Шунингдек, Аҳмад Дониш асарда қуйдаги башоратларни ҳам илгари суради: юлдузларнинг жойлашишига қараганда, Мовароуннахрда хокимият бу тоифа қўлида қолмайди. Ажойиб ўзгаришлар, буюк тўкнашувлар содир бўлади. Марснинг Сатурнга қарама-қарши туриши, Юпитернинг Меркурийга яқинлашиши бу ислом халқларининг диний эътикодларини сустлашувидан дарак беради. Дунёнинг хамма мамлакатларида сохтакорлик ва ишончсизлик ва ёлғонни кучайтиради[2, 139].

Умуман олганда Аҳмад Донишнинг фалакиёт илми борасидаги изланишлари асосида берган маълумотлари унинг амирликда моҳир астроном бўлганидан далолат беради. Асарларида зикр қилинган астрономик ҳодисалар ва уларниг фалсафий мушоҳадаси нафақат тарихчилар, балки файласуфлар, физиклар, астрономлар учун ҳам қийматли ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Амир Саййид Олимхон. Бухоро халқининг ҳасрати тарихи. – Тошкент: Фан, 1991. – 32 б.
2. Аҳмад Дониш. Рисола ёхуд Манғитлар хонадони салтанатининг қисқача тарихи / таржима муаллифи Қиёмиддин Йўлдошев. – Тошкент:Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси, 2014. – 144 б.
3. Наимов И. Аҳмад Донишнинг маърифатпарварлик фаолияти ва унинг илмий мероси: Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферти. – Тошкент, 2022. – 149 б.

***

Турапова Моҳидил Турдиевна,
Термиз давлат университети
Жаҳон тарихи кафедраси тарих фанлари фалсафа доктори (Phd)

ШАҲАРЛАРДА МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ДЕМОГРАФИК ҲОЛАТИНИ ДИНИЙ ЭЪТИҚОДЛАР ВА МАРОСИМЛАРГА ТАЪСИРИ

Аннотация: Мақолада ижтимоий-демографик муаммо, миграция жараёнлари, демографик ўсиш, рус маданияти, руслаштириш, Наврўз сайли, Кўклам сайли, деҳқончилик ва чорвачилик билан, касб-кор билан боғлиқ урф-одатлар, фаслллар билан боғлиқ урф-одатлар, тўйлар билан боғлиқ диний эътиқоддаги Рўза ва Қурбон намозида нишонланадиган диний байрамлар таъқиқланганлиги ҳақида сўз боради.

Таянч сўз ва иборалар: Сурхон ва Қашқадарё воҳаси, Бухоро амирлиги, аҳоли миграцияси , демография, жанубий ҳудуд, миллатлараро муносабатлар.

Аннотация: В статье речь идёт о социально-демографических проблемах и миграционных процессах, о демографическом росте, русской культуре, русификации, о народном гуляньи на Наврузе, Весеннем гуляньи, об обычаях, связанных с земледелием и скотоводством, с профессией, ремеслом, а также о запрещённых традициях, связанных с временами года, с национальными свадьбами, религиозными праздниками Руза и Курбан хайит религиозного убеждения, которые были преданы забвению.

Ключевые слова: Сурханский и Кашкадарьинский оазис, Бухарское эмиратство, миграция населения, демография, южный регион, межнациональные отношения.

	Термиз давлат университети таянч докторанти,	“СИМОБ” САҚЛАНГАН КЎЗАЧАЛАРМИ!?	
71.	**Тоғаева Анора Зайниддиновна.** ЎзР ФА Тарих институти катта илмий ходими, тарих фанлари номзоди.	ПАНЖИКЕНТ ВА ХЎЖАНД МУСТАМЛАКАЧИЛИК ДАВРИДА: АҲОЛИСИ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ ВА САНОАТИ	332
72.	**Тоҷибоев Шарифҷон,** номзади илмҳои филология, дотсенти кафедраи адабиёти классикии тоҷики ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров	ВИЖАГИҲОИ СОХТОРИВУ МУНДАРИҶАВИИ МАСНАВИИ “КОРНОМА”-И ИБНИ ЯМИН	336
73.	**Темирзода Бахтовар.** омўзгори бахши Таърих ва бостоншиносии АХИҶ Тоҷикистон	КИШВАРШИНОСИ АСРИ XIX АВВАЛИ АСРИ XX-И ТОҶИК АБДУРАҲМОНИ МУСТАҶИР	343
74.	**Тўқсанова Зилола,** Бухоро давлат университети Физика кафедраси ўқитувчиси	АҲМАД ДОНИШ МЕРОСИДА ФАЛАКИЁТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАР (“МАНҒИТЛАР ХОНАДОНИ САЛТАНАТИНИНГ ҚИСҚАЧА ТАРИХИ” АСАРИ МИСОЛИДА)	348
75.	**Турапова Моҳидил Турдиевна**, Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси тарих фанлари фалсафа доктори (Phd)	ШАҲАРЛАРДА МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ДЕМОГРАФИК ҲОЛАТИНИ ДИНИЙ ЭЪТИҚОДЛАР ВА МАРОСИМЛАРГА ТАЪСИРИ	350
76.	**Turobov Bekpulat Nusratullaevich** Candidate of Philosophical Science, Associate Professor Head of the department of scientific research, innovation and pedagogical training at SamSIFL	PHILOSOPHY OF ALISHER NAVOI	357
77.	**Турсунов Анвар Сайпуллаевич** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси эркин тадкикотчиси	ЎЗБЕКИСТОН ЖАНУБИДАГИ ШАҲАРЛАРДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИ ВА УНИНГ АХОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЬМИНЛАШДАГИ ЎРНИ	360
78.	**Турсунов Сайпулла Н.** “Жаҳон тарихи” кафедраси мудири, профессор Термиз давлат университети Ўзбекистон	ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАНУБИЙ ҲУДУДЛАРИДА АВТОХТАН ЭТНИК КОМПОНЕНТЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	365
79.	**Tursunov O‘ktam Saypullayevich**, Termiz davlat universiteti tarix ta’lim yo‘nalishi 1-bosqich magistranti	AHOLINI IJTIMOIY HIMOYALASH TIZIMIDA “NURONIY” JAMG‘ARMASINING O‘RNI	368
80.	**Турсунов Ф.А.** Сибирский университет потребительской кооперации, **Убайдуллоев** А.Т. Худжандский государственныйуниверситет им. акад. Б. Гафурова	ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ОБУЧАЮЩИЙСЯ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	371
81.	**Турсунова Ю.Б.** таянч докторанти ЎзРФА Тарих институти	ТУРКИСТОН АССРДАГИ ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ БИЛИМ ЮРТЛАРИ ФАОЛИЯТИ ТАРИХИДАН	375
82.	**Тўхтаев Абдуғани Қиличович** Термиз давлат педагогика институти доценти Ўзбекистон	ЎЗБЕКИСТОН-ТОЖИКИСТОН ТРАНСКОММУНИКАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК	379
83.	**Убайдуллоев А.Т., Элмуродова С.,** устодони МДТ "Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик	“ТОҶИКОН”– И БОБОҶОН ҒАФУРОВ: НАҚШ ВА МАҚОМИ АСАР ДАР ХУДШИНОСИИ ХАЛҚУ МИЛЛАТИ ТОҶИК	381